

Pomogács Péter¹

A Kínai Népköztársaság „három hadviselés” stratégiája

Bevezetés

A 21. században a hagyományos és a nem hagyományos hadviselés közötti határok egyre inkább elmosódnak. A nukleáris fegyverek a stratégiai célok eléréséhez csak korlátozott mértékben tudnak hozzájárulni, elsősorban az elrettentés eszközeként szolgálnak, míg a konvencionális hadviselésben hagyományosan kiemelt szerepet játszó reguláris haderők nem mindig képesek elérni a politika által meghatározott stratégiai célokat. A stratégiai célok elérése tehát új megközelítést tesz szükségessé. Jelen tanulmány betekintést nyújt a Kínai Népköztársaság egy ilyen jellegű megközelítésébe, az úgynevezett „három hadviselés” stratégiába. A „három hadviselés” a kínai pártállam által jóváhagyott koncepció a hagyományostól eltérő eszközökkel folytatott hadviselésről. A stratégia alkalmazása Kína felismerését tükrözi, amely szerint a kinetikus hadviselésre összpontosító stratégiák egyre gyakrabban vezetnek vesztes vagy egyszerűen megnyerhetetlen háborúkhöz² (gondoljunk csak az Egyesült Államok közel 20 éven át tartó afganisztáni beavatkozására). A „három hadviselés” ezzel szemben egy sor nem kinetikus eszközt és azok párhuzamos alkalmazását jelenti, amelyekkel olyan célokat is el lehet érni, amelyeket pusztán a hagyományos *hard power* eszközök használatával nem. A Kínai Kommunista Párt (a továbbiakban: KKP) szoros felügyelete mellett készült koncepció sokrétű, rugalmasan alkalmazható, és tükrözi a 21. század kihívásai által megkövetelt innovatív gondolkodást. Amennyiben a clausewitzi megközelítést vesszük alapul, amely szerint a háború célja az, hogy az ellenfelet saját akaratunk teljesítésére kényszerítsük,³

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszerológái Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadtudományi Doktori Iskola; e-mail: pomogacs.peter@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0073-9679>

² GAMBILL 2021.

³ CLAUSEWITZ 2013: 39.

akkor a kínai „három hadviselés” koncepció a háborús küszöböt át nem lépő, nem katonai eszközökkel folytatott hadviselés egy formája.

A „három hadviselés” a pszichológiai, a média- és a jogi eszközök összehangolt használatát foglalja magában, amelynek célja a közvélemény manipulálása, az ellenfél összezavarása és a stratégiai célok katonai erő alkalmazása nélküli elérése. A stratégiában szereplő háromféle hadviselés a következő:

- Pszichológiai: a propaganda, a dezinformáció és más pszichológiai műveletek alkalmazása az ellenfél harci vagy ellenállási hajlandóságának aláásása, illetve egy adott közösség véleményének, érzelmeinek, hozzáállásának megváltoztatása érdekében.
- Média: a média, a tömegtájékoztatás eszközeinek felhasználása a hazai és nemzetközi közvélemény befolyásolására.
- Jogi: jogi eszközök felhasználása Kína érdekeinek előmozdítására és ellenfelei érdekeinek aláásására. A jogi hadviselés számos módszert foglal magában, kezdve a nemzetközi jogszabályokra történő hivatkozástól (például bizonyos területekre és erőforrásokra vonatkozó követelések jogtörténeti igazolása) a jogi kikapuk kihasználásán át egészen a hamisított térképek alkalmazásáig, amelynek célja ezeknek a követeléseknek az alátámasztása. A kínai jogi hadviselés a hazai jogszabályokat, a nemzetközi jogszabályokat, a bírósági döntéseket és a jogi nyilatkozatokat gyakran kombinálva használja fel a stratégiai célok elérésére, valamint a jogérvényesítést vagy a jogérvényesítés megkísérlését követően a hazai és a nemzetközi közvélemény tájékoztatására.⁴

Tekintve, hogy mindhárom hadviselési mód végső soron a kínai hazai és a nemzetközi közvélemény Kínáról alkotott képét kívánja befolyásolni, Peking ellenfelei felfogásának, meggyőződésének és döntéshozatali folyamatainak alakítására összpontosít, így mindhárom hadviselés szorosan kapcsolódik a kognitív hadviseléshez. A nem kinetikus eszközök alkalmazásával a „három hadviselés” stratégia célja, hogy kognitív dominanciát gyakoroljon. Ahelyett, hogy kizárólag a hagyományos katonai erőre támaszkodna, Kína felismerte a kognitív tér ellenőrzésének fontosságát mint stratégiai céljai elérésének eszközt.⁵

⁴ Office of the Secretary of Defense 2022: 138.

⁵ BAUGHMAN 2023: 1.

A koncepció eredete

A koncepció eredete visszavezethető Szun-ce *A háború művészete* című művéig, pontosabban a szerző harc nélküli győzelemről szóló elképzeléséhez. Az információs hadviselés számos közelmúltbeli példája, amely Kínához köthető, jelzi Szun-ce ma is aktuális megállapítását, amely szerint „a háború a csalás útja”.⁶ Érdemes megemlíteni a leghíresebb kínai stratégának ezt a 2500 éve lejegyzett észrevételét, amely rávilágít a megtévesztés jelentőségére, amely a modern kori kínai kognitív hadviselés középpontjában áll.

A haderő által folytatott kognitív hadviseléssel kapcsolatos modern kínai megközelítés Mao Ce-tungnak a KKP és a Kínai Népi Felszabadító Hadsereg közti kapcsolatáról alkotott elképzelésében gyökerezik. Eszerint a Népi Felszabadító Hadsereg nem csupán fegyveres erő, hanem a pártstruktúra része is egyben. Mao szerint a haderő feladatai nem kizárólag katonai jellegűek, hanem a forradalom politikai célkitűzéseinek megvalósítására kell hogy összpontosítsanak, megszilárdítva a párt vezető szerepét és befolyását.⁷ Mao Ce-tung *A gerilla-hadviselésről* című munkájában a katonai, a politikai, a gazdasági, a társadalmi és a pszichológiai dimenzió forradalmi hadviselésen belüli összeolvadását hangsúlyozza.⁸ Elképzelése szerint a forradalmi hadviselés nem korlátozódhat pusztán hadműveletekre, hanem magában kell foglalnia a lakosság támogatásának megnyerését is.⁹ Mao koncepciója a reguláris haderővel és partizánokkal folytatott katonai műveleteket nemzetközi diplomáciával, propaganda terjesztéssel, a tömegek mozgósításával és pszichológiai manipulációval ötvözi az ellenség legyőzése érdekében.¹⁰

Az Egyesült Államok által az 1990–1991-es Öbölháborúban újonnan felvonultatott precíziós fegyverek és információs hadviselési módszerek alapján a Kínai Népi Felszabadító Hadsereg két ezredese¹¹ *Korlátok nélküli hadviselés* (elterjedt angol fordításban *Unrestricted Warfare*) című 1999-es könyvében

⁶ SZUN-CE 2022: 9.

⁷ BEHRENDT 2022.

⁸ MAO 1989: 7.

⁹ MAO 1989: 92–93.

¹⁰ MAO 1953: 257–259.

¹¹ Qiao Liang katonai teoretikus és író, a kínai Nemzetbiztonsági Politikai Tanulmányok Tanácsának főtárhelyettese. A Népi Felszabadító Hadsereg Légierje vezérőrnagyi rendfokozatban nyugdíjazta. Wang Xiangsui a Népi Felszabadító Hadsereg nyugalmazott ezredese és a pekingi Beihang Egyetem professzora.

elemzi a háború megváltozott jellegét, az információs forradalom kibontakozását a haditechnikában, illetve a 21. században várható konfliktusokat. A kötet rámutat arra, hogy a globalizáció korában a hálózatcentrikus hadviselésre jellemző technológiai integráció és az új haditechnikai eszközök, illetve felhasználásuk módja fokozatosan elhomályosítja a háború arcát. A szerzők arra a következtetésre jutnak, hogy a háború hagyományos definíciói már nem vonatkoznak az olyan műveletekre és tevékenységekre, mint a hackerek által elkövetett kibertámadások, a nemzetgazdaságok megbénítására szolgáló pénzügyi eszközök alkalmazása vagy a háború áldozatairól szóló tudósítások propagandacélokból történő közvetítése. Következésképpen új kifejezésre van szükség a hadviselés e határok nélküli és korlátokat nem ismerő formájának leírására, ezért ezt a jelenséget a szerzők „korlátozások nélküli hadviselésnek” nevezték el.¹² A szerzőpáros munkája nagy hatással volt a kínai stratégiai gondolkodásra, többek között azt is kimondta, hogy pusztán a költséges kinetikus (katonai) eszközökre támaszkodva nem lehet felvenni a versenyt az Amerikai Egyesült Államokkal.¹³

Magát a „három hadviselés” koncepciót a KKP Központi Bizottsága és a Központi Katonai Bizottság 2003 decemberében hagyta jóvá a Kínai Népi Felszabadító Hadsereg politikai és információs műveleteinek irányítására. A *Kínai Népi Felszabadító Hadsereg politikai munkaszabályzata* 2. fejezetének 18. szakasza más politikai feladatok mellett meghatározza a három hadviselés területeit és alkalmazási módszereit.¹⁴ A koncepció szerint a jövő hadviselésének célja a teljes körű dominancia elérése a katonai, a politikai, a gazdasági és a diplomáciai dimenzióban. Mindegyikben központi szerepet játszik a befolyásolás, és ennek megvalósítása a korlátozások nélküli hadviselés elméletére építve a „három hadviselés” koncepcióban valósul meg.¹⁵ A koncepció beleil-lik azoknak az új típusú hadviselési módoknak a sorába, amelyekben jelentős hangsúly helyeződik az információra, az információs technológia által vezérelt képességek felhasználására és az információs dominanciára való törekvése. A 21. században a hagyományos kinetikus műveletek átértékelődnek, és a fizikai megsemmisítésről a hatékonyságra és az eredményességre helyeződött át a hangsúly. A hatás- vagy hatékonyságalapú műveletek elsődleges célja a katonai siker elérése a lehető legkevesebb erő és eszköz felhasználásával, a lehető legkisebb

¹² LIANG–XIANGSUI 1999: 12.

¹³ LIANG–XIANGSUI 1999: 24.

¹⁴ CHENG 2011.

¹⁵ RÓZSA 2019: 80.

veszteségek mellett, úgy a saját, mint az ellenséges erők oldalán.¹⁶ A „három hadviselés” ennek a megközelítésnek maradéktalanul eleget tesz.

Pszichológiai hadviselés

A Kínai Népköztársaság a pszichológiai hadviselést, más néven lélektani hadviselést évtizedek óta alkalmazza. A kínai megközelítés szerint békeidőben a pszichológiai műveletek célja, hogy feltárják és kihasználják az ellenség hazai politikai berendezkedésében vagy szövetségi rendszerében lévő ellentéteket és megosztottságot, és kétségbe vonják az ellenfél által vallott értékeket. Peking különböző technikák alkalmazásával igyekszik befolyásolni a külföldi kormányok és a nemzetközi közvélemény felfogását, meggyőződését és cselekedeteit Kína érdekeinek érvényesítése céljából. A kínai pszichológiai műveletek célja, hogy kedvező környezetet teremtsenek Peking számára az érdekvégyesítésre, ugyanakkor aláássák ellenfelei hitelességét és érdekvégyesítő képességét. A kínai kormány jól szervezett és nagyvonalúan finanszírozott propagandagépezettel rendelkezik, amely magában foglalja az államilag ellenőrzött hazai médiát is. Peking eszköztárának részét képezi a propaganda terjesztése, a dezinformációs kampányok, a hamis narratívák és pletykák terjesztése, valamint a pszichológiai műveletek alkalmazása a külföldi közvélemény befolyásolására. Peking olyan közösségimédia-platformokat használ üzeneteinek terjesztésére, mint a Twitter (jelenleg: X), a Facebook, a TikTok/Douyin, a QQ,¹⁷ valamint nagyszámú, államilag fenntartott vagy támogatott hírügynökséggel rendelkezik, amelyek célja a Kína-barát propaganda terjesztése.¹⁸ Kína pszichológiai hadviselése a múltban sikeres volt, és ez az ország növekvő nemzetközi befolyásának egyik fő eszköze. Kifejezetten komoly aggodalomra ad okot a kínai pszichológiai műveleteknek a demokráciára, a szólásszabadságra és az emberi jogokra világszerte gyakorolt hatása.

A diplomáciai vagy gazdasági nyomásgyakorlás (például embargó), más nemzetek halászhajóinak zaklatása vagy a vitatott hovatartozású területeken lévő szénhidrogén-lelőhelyek koncesszióba adása is a pszichológiai hadviselés eszközeké válhat Peking elégedetlenségének kifejezésére, a kínai hegemonia érvényesítésére

¹⁶ HAIG 2011: 15.

¹⁷ A kínai Tencent vállalat azonnali üzenetküldő alkalmazása.

¹⁸ WORTZEL 2014: 34–35.

és fenyegetések közvetítésére.¹⁹ A célzott, gazdasági nyomásgyakorláson alapuló pszichológiai műveletre példa a Szenkaku-szigeteknél 2010-ben történt incidens. Szeptember 23-án, válaszul arra, hogy Japán letartóztatta egy kínai halászhajó kapitányát és legénységét, akik mélyen japán felségvízbe hatolva „halásztak”, Kína két hónapos nem hivatalos tilalmat rendelt el a ritkaföldfémek Japánba irányuló exportjára. Röviddel ezután Japán szabadon engedte a halászhajó legénységét és kapitányát. Kínában az eseményt kínai diplomáciai győzelemként értékelték, míg Japánban a kormány engedékenységét a gyengeség jeleként értelmezte a közvélemény.²⁰ Ennek a gazdasági nyomásgyakorlásból fakadó politikai sikernek az esete ugyan nem a tankönyvi példája a pszichológiai hadviselésnek, de az incidens megoldásából fakadóan a közvélemény Kínát erősnek, míg Japánt gyengének értékelte. Az ehhez hasonló esetek rendszeres előfordulása pedig hosszú távon kihathat a kelet-ázsiai térség államai közti erőviszonyokról kialakult közvélekedésre, amely jelenség szűkítheti a Pekinggel szembehelyezkedni kívánó politikai vezetők mozgásterét.

Média-hadviselés

A kínai média-hadviselés a „három hadviselés” stratégia második eleme, amelyet a közvélemény befolyásolására és manipulálására alkalmaznak belföldön és nemzetközi szinten egyaránt. A KKP cenzúrával és propagandával ellenőrzi az ország médiáját, és eszközként használja arra, hogy a kínai közvélemény Kínáról és a kínai érdekekről alkotott képét befolyásolja. A média-hadviselés során Peking a közvélemény tájékoztatására és befolyásolására szolgáló valamennyi eszközt felhasználja, beleértve a filmeket, a televíziós műsorokat, a könyveket és az internetet. A cél a párt uralmának fenntartása, a hazai morál megőrzése, a közvélemény támogatásának megteremtése mind belföldön, mind külföldön, valamint az ellenséges országokat irányító vezetők harci kedvének gyengítése és helyzetértékelésük befolyásolása. A média-hadviselés ilyen értelemben tehát a pszichológiai és jogi hadviselés végrehajtásához szükséges közvélekedés megteremtésének eszközeként fogható fel. A KKP médiastratégiája magában foglalja az állami tulajdonban lévő sajtó, például a Xinhua hírügynökség és a Kínai Központi Televízió felhasználását üzeneteinek belföldi és nemzetközi terjesz-

¹⁹ ARZUMANYAN 2019: 8.

²⁰ JIANG 2010.

tésére. Ezeket a médiumokat arra is használja Kína, hogy ellensúlyozza a nemzetközi sajtó róla szóló negatív színezetű tudósításait azáltal, hogy kiemelik az ország eredményeit, és Kínát felelős globális szereplőként mutatják be.²¹ Az állami tulajdonú médián kívül a KKP a közösségimédia-platformokat, például a WeChat²² és a Weibo²³ platformot is felhasználja üzeneteinek terjesztésére és a közvélemény ellenőrzésére.

A KKP média-hadviselési stratégiája dezinformációs hadjáratokat is magában foglal a közvélemény manipulálása érdekében. Például a Covid-19-világjárvány idején Kína a közösségimédia-platformokat használta arra, hogy hamis információkat terjesszen a vírus eredetéről, elhárítva ezzel a kínai kormány felelősségét a járvány terjedésének korai szakaszában. A KKP emellett arról is ismert, hogy „trollhadsereget”, vagyis online kommentátorokat alkalmaz arra, hogy Kína-barát üzenetekkel árássza el a közösségimédia-platformokat, illetve támadja azokat, akik kritizálni merik a pekingi vezetést.²⁴ Nemzetközi szinten a médiastratégia célja a Kínáról és érdekeiről alkotott globális megítélés alakítása. A KKP olyan médiumokat használ, mint a *China Global Television Network* és a *China Daily*, arra, hogy népszerűsítse nézeteit, és befolyásolja a nemzetközi közvéleményt.²⁵ Emellett Kína nagy összegeket fektet be külföldi médiavállalkozásokba, különösen a fejlődő országokban, hogy kiterjessze befolyását, és alakítsa a nemzetközi narratívákat.²⁶ Peking médiastratégiája jelentős kihívások elé állítja a nemzetközi rendet, különösen a szólás- és sajtószabadság tekintetében, és rávilágít a műveltség, a tájékozottság és a kritikus gondolkodás szükségességére.

Jogi hadviselés

A jogi hadviselés a KKP által a belföldi és nemzetközi érdekei érvényesítésére alkalmazott „három hadviselés” stratégia harmadik eleme. Peking a jogérvényesítést eszközként használja ellenfelei álláspontjának hiteltelenítésére, saját

²¹ WORTZEL 2014: 30–31.

²² Kínai többcélú mobilalkalmazás, amely egyben üzenetküldő, mobilos fizetőeszköz és közösségi hálózat.

²³ Kína legnépszerűbb mikrobloggerweboldala.

²⁴ TWIGG 2021.

²⁵ WORTZEL 2014: 31.

²⁶ KURLANTZICK 2022.

cselekedeteinek legitimálására és stratégiai céljainak elérésére. Kína jogi hadviselési stratégiája a hazai jog, a nemzetközi jog és a nemzetközi politikai befolyás kombinációját foglalja magában érdekei érvényesítésére és a jelenlegi nemzetközi rend megkérdőjelezésére.

A KKP a belföldi jogi hadviselést a másként gondolkodók elhallgattatására és állampolgárai ellenőrzésére alkalmazza. Kína jogrendszere nagymértékben a KKP befolyása alatt áll, és arra használják, hogy a kormányt vagy a KKP politikáját bíráló személyeket üldözzék. A jogrendszert a szólásszabadság és a sajtó korlátozására is felhasználják. Például a Hongkongban 2020-ban elfogadott nemzetbiztonsági törvény büntethetővé teszi az elszakadási kísérleteket, a felforgatást, a terrorizmust és a külföldi erőkkel való összejátszást. A kategóriák meglehetősen tág megfogalmazásukból fakadóan szinte bármilyen ellenzéki tevékenységre ráhúzhatók, így a nyugati bírálók szerint a törvényt a szólásszabadság korlátozására használják fel, célpontjai pedig a demokráciapárti aktivisták.²⁷

Kína stratégiájának egy másik aspektusa a nemzetközi jogi eszközök alkalmazása. Peking a nemzetközi jogot használja érdekei érvényesítésére, különösen területi vitákban. A legszemléletesebb példa Kína dél-kínai-tengeri követelése, amelyek részben a történelem, részben pedig a nemzetközi jog sajátos értelmezésén alapulnak. A kínai jogi szakértők és a haditengerészet összehangolt erőfeszítéseinek célja, hogy a nemzetközi közvélemény alakításával és az ENSZ 1982-es tengerjogi egyezményének „újraértelmezésével” a hajózás szabadságának és a kizárólagos kereskedelmi zónák²⁸ határainak nemzetközileg elfogadott normáitól eltérően Peking az ellenőrzést a Dél-kínai-tengeren Kína által birtokba vett szigetek és zátonyok körül 200 tengeri mérföldre (370 km) kinyúló kizárólagos gazdasági övezetre, illetve az ezen területek feletti légtérre is kiterjessze. Az ENSZ tengerjogi egyezményének kínai értelmezése megerősíti a térségben kinyilvánított kínai szuverenitást, és annak értelmében Peking megtagadhatja más államok hozzáférését az általa ellenőrzött területekhez. Azonban a tengerjogi egyezményre hivatkozott a Fülöp-szigetek is abban a Kínával folytatott nemzetközi perben, amelyben 2013-ban kétségbe vonta Kína jogosultságát a Dél-kínai-tengeren épített kínai mesterséges szigeteket körülvevő kizárólagos gazdasági zónák létrehozására, amelyet Peking egyoldalúan nyilvánított ki. 2016-ban a hágai Állandó Választottbíróság a perben a Fülöp-szigetek javára döntött.

²⁷ Amnesty International 2020.

²⁸ Exclusive Economic Zone (EEZ).

A bíróság döntése értelmében tehát Kína – a nemzetközi jog szerint – nem vált jogosulttá a 200 tengeri mérföldes kizárólagos gazdasági zónák létrehozására a 2013 és 2016 között birtokba vett és mesterségesen kialakított szigetek körül. Hágában azt is kijelentették, hogy a nemzetközi jog szerint a kínai hivatkozás az ország történelmi jogaira a térség ellenőrzése szempontjából minden alapot nélkülöz.²⁹ A bíróság döntése valószínűleg az egyik fő oka annak, hogy Kína 2016-ban felhagyott a mesterséges-sziget-építési programjával – egyelőre. A 2016-ig létrehozott támaszpontjairól ellenben nem mondott le, ezzel messze fejlettebb katonai infrastruktúrát birtokol a térségben, mint bármelyik vetélytársa.

Ezen túlmenően a jogi hadviselést Peking a hazai jogi eszközök segítségével a gazdasági kényszerítés támogatására is felhasználja azáltal, hogy a külföldi társaságokat válaszút elé állítja, amely szerint azok ne fektessenek be bizonyos tajvani vállalatokba, hacsak nem akarják elveszíteni a piaci részesedésüket a Kínai Népköztársaságban. Azok a tajvani vállalatok pedig, amelyek nyíltan állást foglalnak a tajvani függetlenedési törekvések mellett, komoly bírságra számíthatnak egy-egy adóügyi, tűzbiztonsági vagy környezetvédelmi hatósági ellenőrzést követően, amennyiben telephellyel rendelkeznek a Kínai Népköztársaság területén.³⁰

Összegzés

A „három hadviselés” stratégiával, amely a pszichológiai, a média- és a jogi hadviselésből áll, önmagában még nem valószínű, hogy Kína jelentős stratégiai célokat érhetne el, azonban kombinálva a Kínai Népi Felszabadító Hadsereg erőinek alkalmazásával Peking már jelentős hatást gyakorolhat az indiai–csendes-óceáni régió államaira. A „három hadviselés” nemcsak a katonai műveletekbe, hanem a Kínai Népköztársaság nagystratégiájába való integrációja (erre utal, hogy a legfelsőbb szinten fogadták el) azt sugallja, hogy a koncepció jelentősége valószínűleg tovább fog nőni a jövőben. A „három hadviselés” elemeinek összehangolt alkalmazása adja a rugalmasságot, amellyel a koncepció hatékonyan tudja támogatni a kínai álláspontot a kelet-ázsiai geopolitikai kérdésekkel kapcsolatban, miközben aláássa Peking ellenfeleinek a kognitív térben elfoglalt pozícióit. A pszichológiai hadviselés – főleg a dezinformáció alkalmazásával – pedig

²⁹ PANDA 2016.

³⁰ BLANCHARD 2021.

Kína stratégiai céljainak előmozdítása érdekében manipulálja a nemzetközi és a hazai közvélemény érzelmeit és hozzáállását. A média-hadviselés lehetővé teszi Peking számára, hogy ellenőrizze a számára kulcsfontosságú kérdésekkel kapcsolatos narratívát, uralja a hazai és alakítsa a nemzetközi közvéleményt, és terjessze propagandáját. A jogi hadviselés a hazai és nemzetközi jogi keretek és intézmények felhasználását jelenti Kína lépéseinek legitimálása érdekében, miközben megkérdőjelezi a térségbeli riválisai által támasztott jogi követeléseket és álláspontokat. Az e stratégiákból fakadó sokrétű műveletek potenciális következményeinek felmérése alapvető a Kína által kifejtett térségbeli hatások megértéséhez. Tekintettel a „három hadviselés” stratégia növekvő relevanciájára, elengedhetetlen, hogy a térséget kutató elemzők továbbra is figyelemmel kísérjék a koncepcióhoz köthető fejleményeket.

Felhasznált irodalom

- Amnesty International (2020): *Hong Kong's National Security Law: 10 Things You Need to Know*. 2020. július 17. Online: www.amnesty.org/en/latest/news/2020/07/hong-kong-national-security-law-10-things-you-need-to-know/
- ARZUMANYAN, Armine (2019): *China's Three Warfares: An Analysis*. Online: www.academia.edu/41249645/Chinas_Three_Warfares_An_Analysys
- BAUGHMAN, Josh (2023): *How China Wins the Cognitive Domain*. Online: www.airuniversity.af.edu/Portals/10/CASI/documents/Research/CASI%20Articles/2023-01-23%20How%20China%20Wins%20the%20Cognitive%20Domain.pdf
- BEHRENDT, Pawel (2022): *San Zhong Zhanfa or Three Warfares*. Chinese Hybrid Warfare. *Boym Insitute*, 2022. április 19. Online: <https://instytutboyma.org/en/san-zhong-zhanfa-or-three-warfares-chinese-hybrid-warfare/>
- BLANCHARD, Ben (2021): *Choose a Side, China Tells Taiwan Firms as it Punishes Conglomerate*. *Reuters*, 2021. november 22. Online: www.reuters.com/markets/commodities/choose-side-china-tells-taiwan-firms-it-punishes-conglomerate-2021-11-22/
- CHENG, Dean (2011): *Testimony before the US-China Economic and Security Review Commission: China's Active Defense Strategy and its Regional Impact*. Online: www.uscc.gov/sites/default/files/1.27.11Cheng.pdf
- GAMBILL, Jason (2021): *China and Russia Are Waging Irregular Warfare Against the United States: It is Time for a U.S. Global Response, Led by Special Operations Command*. Joint Intermediate Force Capabilities Office, U.S. Department of Defense Non-Lethal Weapons Program, 2021. november 15. Online: <https://>

- jnlpw.defense.gov/Media/News/Article/2857039/china-and-russia-are-waging-irregular-warfare-against-the-united-states-it-is-t/
- HAIG Zsolt (2011): Az információs hadviselés kialakulása, katonai értelmezése. *Hadtudomány*, 21(1–2), 12–28. Online: www.mhht.eu/hadtudomany/2011/1/HT-2011_1-2_4.pdf
- JIANG, Wenran (2010): New Twists over Old Disputes in China-Japan Relations. *The Jamestown Foundation*, 2010. október 8. Online: <https://jamestown.org/program/new-twists-over-old-disputes-in-china-japan-relations/>
- KURLANTZICK, Joshua (2022): China Wants Your Attention, Please. *Foreign Affairs*, 2022. december 5. Online: <https://foreignpolicy.com/2022/12/05/chinese-state-media-beijing-xi-influence-tools-disinformation/>
- LIANG, Qiao – XIANGSUI, Wang (1999): *Unrestricted Warfare*. Beijing: PLA Literature and Arts Publishing House. Online: www.c4i.org/unrestricted.pdf
- MAO Ce-tung (1953): Az elhúzódo háborúról. In *Mao Ce-tung válogatott művei*. II. kötet. Budapest: Szikra, 257–259.
- MAO Tse-tung (1989): *On Guerilla Warfare*. Washington, D.C.: U.S. Marine Corps. Online: www.marines.mil/Portals/1/Publications/FMFRP%2012-18%20%20Mao%20Tse-tung%20on%20Guerrilla%20Warfare.pdf
- Office of the Secretary of Defense (2022): *Annual Report to Congress – Military Power of the People’s Republic of China 2022*. Online: <https://media.defense.gov/2022/Nov/29/2003122279/-1/-1/1/2022-MILITARY-AND-SECURITY-DEVELOPMENTS-INVOLVING-THE-PEOPLES-REPUBLIC-OF-CHINA.PDF>
- PANDA, Ankit (2016): International Court Issues Unanimous Award in Philippines v. China Case on South China Sea. *The Diplomat*, 2016. július. Online: <https://thediplomat.com/2016/07/international-court-issues-unanimous-award-in-philippines-v-china-case-on-south-china-sea/>
- RÓZSA Tibor (2019): Az információs műveletek elmélete, gyakorlata és tendenciái. *Honvédségi Szemle*, 147(5), 73–87. Online: http://real.mtak.hu/125500/1/HSZ_2019_147_5_Rozsa_Tibor.pdf
- SZUN-CE (2022): *A háború művészete*. Ford. Tokaji Zsolt. Budapest: Trubadúr.
- TWIGG, Krassi – ALLEN, Kerry (2021): The Disinformation Tactics Used by China. *BBC*, 2021. március 12. Online: www.bbc.com/news/56364952
- VON CLAUSEWITZ, Carl (2013): *A háborúról*. Budapest: Zrínyi.
- WORTZEL, Larry M. (2014): *The Chinese People’s Liberation Army and Information Warfare*. Online: <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1505&context=monographs>